Cristòfor Colom i el respecte al coneixement

written by Jordi Bilbeny | 27 de setembre de 2016

Durant segles la història de Catalunya ha estat silenciada, perseguida, segrestada i reescrita. La Inquisició no ha estat una broma ni un tema d'estudi més o menys antipàtic. Era una realitat, una realitat legal. Conjuntament amb el Consell reial, tenia la missió de vetllar per la puresa de la fe catòlica com de la ideologia d'estat. Tot i que aparentment, havia de treballar en l'àmbit de la interpretació del dogma, massa sovint es va convertir en el braç més ferotge de la llei. Allà on no arribava la persecució política, arribava la Inquisició.

L'estat espanyol, però també la Inquisició, són els autèntics responsables de la desaparició de milers de llibres de la nostra història. D'alguns dels quals en tenim constància, però de la majoria, ja no. No n'ha quedat ni rastre, entre d'altres coses, perquè el nom dels seus autors s'ha canviat i els fets han estat ubicats en països diferents. Els censors -inquisidors o no- no retocaven coses insignificants, com el nom d'un carrer on hi havia pixat un gos. No. Tot allò que era susceptible de fama, ja fos una novel·la, una obra d'art, el nom d'un artista, un científic, un místic, una beata, un papa, un militar, un filòsof de relleu, era sistemàticament ocultat i tergiversat.

Després de trenta-cinc anys de dedicar-me a l'estudi sistemàtic de la censura d'estat i de la manipulació del nostre passat, tinc alguna cosa a dir. I el que vull dir és que tots aquests segles no han estat en va. Avui l'estat espanyol continua afirmant que no som una nació o que Catalunya ni ha sigut un regne ni ha tingut reis. Molts intel·lectuals defensen -i ha estat aprovat per llei- que el valencià i el català són dues llengües diferents. Hom també

creu que Catalunya formava part del regne d'Aragó. «Un condado de Aragón» diuen que som. L'obra més gran de la literatura catalana medieval -Tirant lo Blanc- era tinguda per castellana, fins que al final del segle XIX se'n van trobar dos exemplars en català. En aquest mateix sentit, s'ha esborrat la presència catalana a Itàlia i tota relació del fet que els occitans i catalans som quelcom més que germans. Fins fa dos dies la gent se'n reia del que deia En Rubió i Lluch: que hi havia hagut al segle XIV una Grècia catalana. Ara, amb tants matisos com vulgueu, és acceptat universalment.

Doncs, bé: tot això que us dic només són les engrunes d'una voluntat premeditada i multisecular, ordida i regulada, per l'estat espanyola, per fer-nos desaparèixer de la faç de la terra. I no només per la via de les armes i de les lleis. Massa acadèmics s'han quedat encallats al 1714 i gairebé, més que el final d'un cicle, sembla que l'interpretin com un fet aïllat i una derrota «incomprensible», quan realment, el gruix esborrat del nostre passat s'acaba aquí i a partir d'aquí es comença a treballar per restituir-lo, per bé que no sempre amb eficàcia. Així, En Serra Postius, per exemple, a la seva Epítom Històric de Montserrat aprofitarà qualsevol pretext religiós per parlar de l'Emperador Carles, de la batalla de Pavia, de la conquesta de Nàpols, dels antics almiralls, de la grandesa i extensió de la llengua, i és clar, d'En Colom i de la importància dels catalans en la descoberta, conquesta i primera colonització americanes. Al segle XIX ho faran encara amb tota prolixitat i documentació ingent, en Víctor Balaguer i l'Antoni de Bofarull en sengles Històries de Catalunya.

Si a l'estat espanyol ja li molestava la història medieval catalana, molt més l'irritaven les gestes navals produïdes arreu del món al llarg del segles XV, XVI i XVII. I se les va apropiar. El cas més flagrant és el d'En Cristòfor Colom, un militar, polític, humanista, escriptor i científic barceloní, membre de la casa reial catalana i parent dels comtes d'Urgell, que avui passa per un pobre plebeu genovès, amb el

consentiment inaudit del nostre món acadèmic i intel·lectual, que tenen el tema per tabú, a l'estil de les societat tribals primitives. La censura, doncs, no ha estat en va. Ha fet una feina vastíssima i intel·ligent, que ha arrelat als racons més secrets de l'ànima dels catalans i avui se'ns fa ja quasi imperceptible discernir què és un pensament propi d'un missatge censor inoculat als nostres llibres. Podria donar desenes d'exemples. Alguns dels quals ja he esbossat o suggerit més amunt. Però, per mi, que fa ja quasi tres decennis que hi treballo, el més paradigmàtic és el d'En Colom, que sovint poso per exemple i metàfora de Catalunya.

Contràriament al que es creu, En Colom no va ser esclavista, ans va lluitar amb totes les seves forces per evitar que els indis fossin esclavitzats i fossin tractats com súbdits dels reis, amb els mateixos drets que els catalans. El Pare Cases, considerat avui, el protector dels indis, és el seu més fidel seguidor en aquesta política de respectes i protecció. Cal que tinguem també present que En Colom havia arribat a jutjar i condemnar a mort alguns colons que s'havien excedit amb els pobladors nadius del Nou Món. I que és l'autor d'unes «Instruccions», acceptades pels Reis Catòlics, que havien de funcionar com a llei, a fi que els indis fossin verament respectats. En una carta al seu cosí Pere Bertran i Margarit, datada a l'abril del 1494, li exposa:

> *«La principal cosa que heu de fer és guardar molt els indis, que no els sigui fet cap mal ni dany, ni els sigui presa cosa contra la seva voluntat, ans rebin honra i siguin assegurats».*

Llavors, com que les condicions proteccionistes no deixaven marge al delicte, alguns colons van escriure als monarques acusant-lo que no els deixava tenir esclaus, que els feia llaurar les terres, els obligava a construir les seves cases i no els deixava marge de guany en els intercanvis de productes. I que si tot continuava així, això seria la seva ruïna, perquè

ells havien anat a aquelles terres a enriquir-se i no pas a treballar en aquelles condicions. Aquest és un aspecte totalment silenciat. No pas per la censura, sinó per la manca de coneixement que tenim d'aquella època i d'aquells fets. Si a tot plegat hi afegíem que la Corona va destituir En Colom al 1495 i el va fer tancar tot acusant-lo de crims de lesa majestat, podrem adonar-nos amb molta més nitidesa, que entre que s'embarca de Barcelona en el segon viatge i arriba al Nou Món, pel novembre del 1493 i és detingut a mitjan 1495, no ha passat amb prou feines un any i mig. I durant aquest any i mig se li volen atribuir tots els crims que hi ha hagut a Amèrica des de llavors fins als nostre dies?

Es vol convertir en un símbol de criminalitat i esclavisme un home que va lluitar per les llibertats i la justícia de Catalunya, que va posar la seva vida en perill guerrejant més de deu anys contra Joan II, que li van ser confiscats els béns, que va haver de viure a l'exili per raó de la seva actitud revolucionària? A quina manera de caricatura de la intel·ligència hem arribat? Algú se li acudiria demanar als Estats Units que tirin a terra l'estàtua d'En Washington perquè avui dia arreu d'aquell país la policia mata negres com qui degolla pollastres? Els nostres avantpassats es van adonar de la importància que tenia la nostra història en la configuració d'una ment sana i d'una actitud justa. Sabien que ens l'havien amagat i canviat, però al 1888, aprofitant l'Exposició Universal de Barcelona, van voler explicar al món que En Colom era català i catalans eren En Lluís de Santàngel, el Pare Bernat Boïl, En Pere Bertran i Margarit i En Jaume Ferrer, que són les imatges que hi ha al peu del monument. Potser no van creure oportú en aquell moment fer un judici ètic a la conquesta i el posterior genocidi. O potser el que volien denunciar abans de re era la conquesta espanyola de Catalunya i l'intent d'anorreament de la cultura catalana a mans de la Monarquia espanyola?

Sigui com fos, el debat ètic i ha de ser. Segur que hi serà,

però posant abans les bases dels fets. Sens distorsions de cap mena. Aquells homes van fer alçar el monument perquè el món veiés allò que la Inquisició, la censura, la persecució intel·lectual, la confiscació de biblioteques, la crema de llibres i la reescripturació global del nostre passat van intentar d'obliterar per sempre de la nostra consciència col·lectiva: que En Colom i els primers descobridors d'Amèrica eren catalans. Van intentar posar dempeus l'estàtua més alta del món, com En Gaudí feia amb la seva Sagrada Família, perquè la nostra Història, la nostra cultura i la nostra gent deixés d'estar genuflectida i humiliada. Deixés de ser invisible als ulls del món i als nostres ulls. Van alçar aquest monument en senyal de respecte, de coneixement i dignitat. Com una gran far dreçat també a favor de la claror i de la llibertat. Les veus que ara se senten demanant que es retiri aquest símbol català, han pensat bé en quina banda de la història cal emmarcar la seva petició? Abolir, enderrocar, amagar, esborrar són mots i idees que no han deixat de preconitzar no pas els defensors de cap república, ni de cap revolució social, ni de cap Ítaca ni Utopia, sinó que són les idees força, les idees clau dels enemics de tot pensament, de tota cultura i de tota llibertat. Sense informació, no hi ha idees, sense idees, no hi ha pensament, sense pensament hi ha el dogma.

El debat sobre el monument d'En Colom hauria de ser la gran oportunitat dels catalans d'avui per enderrocar la desinformació, el dogma i el rentat de cervell i preservar, més enllà de tota intoxicació i uniformització inquisitoria i estatal, la informació, la llum, les idees, el pensament.